

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 Maj 1867, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Memorial, i anledning af återremiss å Utlåtande N:o 11, angående väckta motioner om ändring i 4 och 28 §§ Regeringsformen.

Enligt hvad Konstitutions-Utskottet af detsamma tillhandakomna protokollsutdrag inhemtat, har dess i Utlåtandet N:o 11, angående väckta motioner om ändring i 4 och 28 §§ Regeringsformen, framställda förslag blifvit af Riksdagens Första Kammare antaget att hvila till grundlagsenlig behandling, hvaremot samma Utlåtande blifvit af Andra Kammaren återförvisadt, till följd af gjorda anmärkningar, hufvudsakligen, att, då Utskottet i sitt förslag lemnat rättigheten att söka och kunna utnämnas till alla embeten, med undantag af lärare-platser i religion och theologi, öppen för främmande trosförvandter, men deremot inskränkt deras utöfning af samma embeten, måste följdén häraf blifva, att Staten till sina embeten erhöile sökande, om hvilka den på förhand visste, att de, ej blott i enskilda, tillfälliga fall vore jäfvige, utan till en hel klass af till embetet hörande åligganden olämplige, hvadan Statens eget välförstådda intresse fordrade, att desse i mindre grad kompetente sökande icke till embetet utnämndes, hvilket åter skulle leda derhän, att de främmande trosbekännarne väl egde rätt att söka alla embeten, men utan utsigt att *erhålla* något, utom i några få undantagsfall; att således i detta förslag hvarken Statens eller de främmande trosförvandternes fördel blifvit tillgodosedd; att det deremot vore så väl för desse, som för Staten, fördelaktigare, om sättet att bestämma gränserna för deras rätt till handhafvande af offentliga embeten utginge från deras kompetens att söka och erhålla sådana, än om dessa gränser sattes i embetets utöfning, då genom det förre sättet deras rätt väl blefve inskränkt, men, der den funnes, vore jemngod

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 3 Saml. 12 Häft.

med hvarje annans, och af objektiva grunder bestämbar, hvaremot den, genom det sednare, väl blefve skenbart vidsträcktare, men i verkligheten ganska obetydlig; att det förra sättet, eller bestämmandet af vissa tjänster, hvartill främmande trosbekännare icke vore kompetente, väl vore med svårigheter förenadt, då nya tjänster kunna uppstå och de befintligas natur förändras, men att i sådant fall kunde ock grundlagen ändras, i den mån förhållandena det påkallade eller man ville utvidga de främmande trosförvandternes rätt och befogenhet; att, då 28 § Regeringsformen handlade om hvad Kongl. Maj:t och andra myndigheter hafva att iakttaga vid embetsmäns utnämmande, hade bestämmandet till hvilka embeten främmande trosförvandter må kunna nämnas sin plats i denna grundlagsparagraf, emedan det hörde till sådant, som vid utnämmandet borde iakttagas, hvaremot angifvandet af i hvilka fall de utnämnde embetsmännen skulle vara förhindrade att utöfva sitt embete, ej syntes stå i omedelbart sammanhang med denna paragraf; att de föreslagna ordalagen vore obestämda och sväfvande samt skulle vid tillämpningen leda till flerfaldiga olägenheter, särdeles i fråga om bestämmandet af de fall, då en domare af främmande trosbekännelse vore jäfvig eller icke, och slutligen att i hithörande grundlagsstadgande icke borde uppräknas eller undantagas vissa tjänster, som uteslutande skulle besättas med evangeliska lärans bekännare, utan i stället bestämmas, att alla de mål, som angå lutherska kyrkan, inom ett visst begränsadt område, endast kunde behandlas af embets- och tjänstemän, tillhörande denna bekännelse.

I anledning af dessa anmärkningar får Utskottet anföra, att, hvad först beträffar de ofvan omförmälda alternativen i fråga om bestämmandet af främmande trosbekännares rättigheter med hänseende till Statens tjänster, nemligen att antingen icke medgifva dem tillträde till sådana befattningar, på hvilkas utöfning i vissa fall deras troslära kunde anses hafva ett menligt inflytande, eller att lemna tillträdet öppet, men för dem begränsa embetets utöfning, har Utskottet af flera skäl funnit det sednare alternativet ega företräde. Det uttalar en bestämd grundsats, som eger bestånd oberoende af inträffande förändringar i afseende å de allmänna befattningarna, hvaremot det förra alltid måste blifva i mer eller mindre mån godtyckligt, obilligt, obestämdt och underkastadt förändringar. Skälet, hvarför främmande trosbekännare ej böra få deltaga i handläggning och afgörande af frågor, som angå religionsvård, religionsundervisning och befordringar inom Svenska kyrkan, är lätt att inse; men deremot torde det allmänna rättsbegreppet hafva svårt att fatta, hvarföre undervisning i ritning, sång, gymnastik, eller i matematik, språkvetenskaper och dylikt, ej skall vid elementarläroverken få meddelas af andra, än som tillhöra den rena evangeliska läran, eller att främmande trosförvandter skola vara beröfvade tillträde till alla domarembeten, derföre att de vid vissa tillfällen blefve jäfvige att utöfva dessa, då, af samma skäl, äfven fastighetsegare skulle uteslutas från tillträde till domare-

befattning i det härad eller den stad, der hans fastighet är belägen, emedan dess egande vid vissa tillfällen kunde göra honom jäfvig.

Svårigheterna af att i denna rigtning affatta den förändring, man ansett böra ega rum i 28 § Regeringsformen, hafva också redan visat sig. Såsom anledning till förkastande af det från sistlidna riksdag hvilande förslaget till ändring i nämnda grundlags-paragraf anfördes, att åtskilliga befattningar der ej blifvit uppräknade såsom undantag, ehuru de, af samma skäl, som de i förslaget undantagna, ej borde kunna beklädas af främmande trosbekännare. Dylika inkast skulle otvifvelaktigt äfven göras mot hvarje förslag i sådan rigtning, emedan det alltid måste bero på subjektiv uppfattning, huruvida vissa allmänna befattningar må vara af den egenskap, att de böra uteslutande förbehållas vår statskyrkas bekännare eller icke. Följaktligen måste också ett så beskaffadt förslags slutliga framgång alltid blifva högst osäker, emedan det, om deri upptagna undantag äro få, förkastas af alla, som af denna anledning befara en för statskyrkan menlig inverkan deraf, och, om de äro många, ogillas af dem, som anse det icke göra tillräcklig rättvisa åt främmande trosbekännares billiga anspråk. För öfrigt skulle, äfven derest en så beskaffad grundlagsförändring komme till stånd, jemnkningar deri snart ifrågakomma, allt efter som någon af de undantagna befattningarna förändrade egenskap eller nya tillkomme, som ansåges äfven böra undantagas, eller främmande trosbekännares anspråk blefve i vidsträcktare mån erkända, hvaremot den i Utskottets förslag uttalade grundsats icke är af dylika tillfälliga förändringar beroende.

Denna grundsats står ock i öfverensstämmelse med syftningen af föreskriften i 15 § af Kongl. Förordningen, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, den 23 Oktober 1860, att främmande trosbekännare ej må i annat fall, än grundlagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra. Till följd af denna föreskrift blefve äfven de främmande trosbekännare, som innehade tjänster, hvilka icke vore uteslutande förbehållna åt evangeliska lärans bekännare, utestängda från deltagandet i behandling eller afgörande af ofvannämnda frågor, och det synes följaktligen vara både lämpligare och rättvisare att, då en sådan allmän föreskrift redan finnes, införa densamma äfven i grundlagen såsom korrektiv mot inverkan af främmande trosbekännare i en för statskyrkan menlig rigtning, än att, jemte bibehållande af detta korrektiv, tillika utestänga dem från tillträde jemväl till sådana befattningar, som endast tillfälligtvis hafva att handlägga kyrkliga frågor. Åtminstone måste påståendet, att detta vore för de främmande trosbekännarne fördelaktigare, vid nu angifna förhållande förfalla, då det icke lär kunna bestridas, att det för dem måste vara en större fördel att hafva tillträde till flera tjänster, med viss begränsning af deras utöfning, än att hafva det till färre, med ännu större be-

gränsning. För öfrigt synes förutsättningen, att det föreslagna förbehållet skulle leda derhän, att främmande trosbekännare väl blefve berättigade att *söka* tjänster, men utan utsigt att *erhålla* dem, hafva lika liten grund, som antagandet, å andra sidan, att allt för många tjänster komme att med dessa trosbekännare beklädas. Då man icke har skäl att hos de tjänsttillsättande myndigheterna förutsätta hvarken någon förkärlek eller motvilja för främmande trosbekännare, hvaraf en rättvis och oväldig tillämpning af gällande befodringslagar skulle i afseende å dem förhindras, så komme, efter all anledning, den praktiska påföljden af det föreslagna stadgandet, derest det erhöile kraft af grundlag, att, hvad särskildt beträffar domare-embeten, hvilkas undantagande företrädesvis yrkats, blifva den, att åtminstone under nu rådande allmänna tänkesätt främmande trosbekännare icke komme att nämnas hvarken till ledamöter af Högsta Domstolen eller till landtdomare, emedan flera väsendtliga olägenheter härigenom skulle föranledas; men att de deremot, i mån af förvärfvad skicklighet och förtjenst, erhöile tillträde till stadsdomstolar och Hofrätter, der sådant kunde ske utan några så beskaffade olägenheter, och hvarvid man synes lika litet hafva att befara, det flertalet af dessa domstolars ledamöter skulle komma att utgöras af främmande trosbekännare, som ett sådant förhållande hittills visat sig i afseende å de befattningar, hvartill de redan ega tillträde.

Vidkommande nu de anmärkningar, som i formelt hänseende blifvit gjorda mot Utskottets förslag, torde den, att angifvandet af i hvilka fall utnämnde embetsmän skulle vara förhindrade att utöfva embetet icke borde inflyta i 28 § Regeringsformen, som handlar om hvad vid utnämmandet bör iakttagas, finnas vederlagd deraf, att begränsningen af en medgifven rättighet synes hafva sin rätta plats i samma §, der denna rättighet är medgifven, snarare än i en särskild § eller särskildt mom., som eljest endast för detta fall skulle tillkomma.

I afseende åter å den anmärkta obestämdheten af ordalagen i Utskottets förslag och särdeles mångtydigheten af uttrycket "religionsvård", hvarigenom svårighet förmenats uppstå vid bestämmandet af de fall, då en embetsman af främmande troslära vore jäfvig att handlägga vissa frågor; så har Utskottet ansett sig böra affatta förbehållet om begränsningen af främmande trosbekännares embetsutöfning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan åberopade 15 § i Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860; men då der förekommande uttryck, att främmande trosbekännare ej må deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som "kyrkan eller den offentliga undervisningen" röra, skulle föranleda, att lärare, tillhörande en annan troslära, blefve utestängda från deltagande i hvarje fråga, som rörde den offentliga undervisningen, äfven om denna fråga icke hade någon slags gemenskap med trosläran, har Utskottet heldre trott sig böra begagna uttrycken "religionsvård, religionsundervisning eller befodringar inom den svenska kyrkan", hvarvid med frågor, som angå religionsvård, hufvudsakligen afsetts sådana,

dana, hvilkas handläggande hos embetets innehafvare förutsätter en närmare bekantskap med vår kyrkas dogmer. Att härvid ingå i närmare detaljbestämmelser möter stora svårigheter och torde icke eller vara nödigt, då vid lagens tillämpning så väl den främmande trosbekännaren sjelf, som de myndigheter, hvilka hafva att bestämma hans kompetens, skola, enligt Utskottets öfvertygelse, af den förekommande frågans beskaffenhet lättast kunna bedöma, huruvida den är sådan, att den lämpligen kan af den främmande trosbekännaren eller endast af en den evangelisk-lutherska kyrkans bekännare handläggas.

Hvad slutligen beträffar yrkandet, att i 28 § Regeringsformen icke borde uppräknas eller undantagas vissa tjänster, som uteslutande skulle besättas med evangeliska lärans bekännare, utan i stället bestämmas, att alla mål, som angå den lutherska kyrkan, endast kunde behandlas af embets- och tjänstemän, tillhörande denna bekännelse; så skulle en sådan uppställning utan tvifvel finnas vida mera obestämd och mindre tillfredsställande för anspråken å ömse sidor, än den af Utskottet föreslagna.

Efter att sålunda hafva besvarat de hufvudsakliga anmärkningar, som blifvit rigtade mot Utskottets i Utlåtande N:o 11 afgifna förslag till ändring i 28 § Regeringsformen, får Utskottet vördsamt inbjuda

Riksdagens Andra Kammare att, i likhet med hvad redan skett af Första Kammaren, förklara detta förslag hvilande till grundlagsenlig behandling.

Stockholm den 6 Maj 1867.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld

Reservation

af Herr *Trolle*, som gifvit tillkänna, att han i ärendets föregående behandling inom Utskottet icke deltagit, samt anmält, att han mot beslutet sig reserverade.
